

Nr 289.

Av herrar **Holmbäck** och förste vice talmannen **Jeppsson**, *angående revision av jorddelningslagstiftningen i fråga om landsbygden.*

I bland annat Hushållningssällskapens tidskrift, 1937, nr 1, samt tidskrifterna »Sunt Förnuft», 1937, nr 3—6, och »Skogen», 1937, nr 21, har professorn i skifteslära vid Tekniska högskolan K. D. Myrbeck framfört vissa synpunkter på jorddelningslagstiftningen och fastighetsbildningen på landsbygden, vilkas innebörd, enligt en av Myrbeck gjord sammanfattning, i huvudsak är följande.

»Liksom andra ekonomiska företag måste jordbruk och skogsbruk för sin existens söka anpassa sig efter tidens förhållanden, vilket strängt taget innebär ett tvång till oavslätlig strävan att rationalisera verksamheten. Stora ansträngningar ha ock gjorts och göras alltjämt i sådant hänseende. Försöks- och förädlingsverksamheten ha skapat väsentligt gynnsammare produktionsförutsättningar än tidigare och förbättrandet av organisationen ägnas för närvarande ett alldeles särskilt intresse. Trots detta ha ifrågavarande företag att kämpa med stora svårigheter och om också den i dessa dagar mycket odebatterade flykten från landsbygden icke har sin grund enbart i rent ekonomiska förhållanden, spela dock dessa en framträdande roll i sammanhanget.

De svårigheter, varom här är fråga, ha förvisso sina vitt skilda orsaker, delvis av sådan art, att företagaren står maktlös. Sålunda kullkasta exempelvis naturförhållandena med sina mer eller mindre nyckfulla växlingar mången gång bland annat bemödandena att genom en fullt metodisk arbetsordning söka effektivt utnyttja arbetskraften. Men det torde ock förefinnas en del faktorer med vidsträckt ekonomisk räckvidd, vilka hittills alltför litet beaktats och dit alltså ej heller ännu rationaliseringssträvandena hunnit sträcka sig. Framst torde detta gälla sådana, som sammanhånga med utformningen av de *fasta kapital*, varmed dessa företag arbeta, eller med andra ord med beskaffenheten av själva fastigheterna. Framför allt synes man ha ägnat ringa uppmärksamhet åt de delar av fastigheterna, som omfatta »de anläggningar på och i markerna, som krävas för dessas utnyttjande». Väg- och dikesystem, byggnader o. s. v. utgöra dock särdeles betydelsefulla delar av fastigheterna, ja, så pass betydelsefulla, att om man jämför gällande fastighetsvärden med de kostnader, som under nuvarande förhållanden skapandet av förefintliga anläggningar skulle draga, det med säkerhet icke blir mycket över av värde hos själva jordarna. Klart är då ock, att det årliga driftskostnads-kottot måste belastas med kostnader för underhåll och amortering, vilka stå i ett direkt förhållande till dessa dryga kostnader. Men det är därför icke säkert, att förhållandena skulle behöva gestalta sig så, som för närvarande är fallet. Dessa anläggningar kunna givetvis planläggas och skapas på olika

sätt och med olika ekonomiska konsekvenser och frågan är alltså, huruvida detta skett på ekonomiskt fördelaktigt sätt. Vid bedömandet därav gäller emellertid icke endast att taga hänsyn till underhåll och amortering utan även till sådana delar av driftskostnaderna, som direkt sammanhånga med själva utnyttjandet.

Bland de anläggningar, varom här är fråga, intressera i detta sammanhang framför allt väg- och dikessystemen. Om man ser till den rent praktiska betydelsen av dessa system, är det uppenbart, att de vid driften direkt använda vägarna (brukningsvägarna) främst ha till uppgift att på ett ändamålsenligt sätt förmedla kommunikationen mellan de olika ägoslagen — åker, äng och skogsmark — och brukningscentra (gårdarna) respektive utdrivningsorter för skogsprodukter, under det att vattenregleringssystemet har att på bästa sätt reglera vattenförhållandena. Men dessutom ha såväl vägar som avloppskanaler en annan och ingalunda betydelslös uppgift. De åstadkomma ju alltid en viss uppdelning av markerna i olika produktionsområden. Och det är då också av vikt, att denna uppdelning så långt möjligt blir sådan, att det bildas brukningstekniskt lämpliga produktionsområden inom olika ägoslag och med bästa möjliga kommunikation med brukningscentra och utdrivningsorter. Därtill är ur ekonomisk synpunkt också av särskild betydelse, att det icke skapas mer av sådana anläggningar än som oundgängligen kräves för en ändamålsenlig drift. Får man alltså utgå ifrån, att en rationell utformning av dylika anläggningar skett inom ett visst skifteslag, faller det sig sedan helt naturligt, att vägar och avloppskanaler i största möjliga utsträckning också *utnyttjas som gränser i äganderättsligt hänseende* och att alltså vid fördelningen av produktionsområdena på de olika företagen särskilda ägo- gränser (skifteslinjer) skapas endast, då ett produktionsområde icke i sin helhet lämpligen kan läggas till en viss fastighet utan måste uppdelas. Ha på så sätt produktionsområdena fördelats, så att de skilda företagen erhållit olika ägoslag i anslutning till sina hushållningsformer och så att genomsnittligt de effektiva medelavstånden från brukningscentra och utdrivningsorter i möjligaste mån nedbringats, torde man få anse, att en rationell fastighetsbildning blivit genomförd. Det är då att märka, att de ifrågavarande anläggningarna i stor utsträckning få en utpräglat kollektiv karaktär och detta i allmänhet desto mer, ju rationellare man lyckats utforma det hela. Man kan ock uttrycka saken så, att i sistnämnda fall per fastighet offrats så litet som möjligt på dylika anläggningar — samtidigt som produktionen gynnats på bästa sätt och de med de fasta kapitalen sammanhängande driftskostnaderna i möjligaste mån nedbringats.

Då dylika åtgärder skola företagas inom ett visst större område, är det i regel en mängd fastigheters intressen, som skola tillgodoses, och det är uppenbarligen icke tänkbart, att den enskilde företagaren på den punkten kan få någon egentlig handlingsfrihet. Enda möjligheten är, att utförandet anförtros åt ojävig sakkunskap. Regleringen av fastighetsförhållandena i landet har ock sedan ett par århundraden tillbaka omhänderhafts av statliga organ, var-

för, om behov av rationaliseringsåtgärder föreligger, en medverkan från statligt håll blir ofrånkomlig.

Om man nu undersöker, hur det i verkligheten förhåller sig i avseende å fastighetsindelningen på landsbygden, finner man, att helt andra principer än de ovan skisserade kommit i tillämpning. Till sina grunddrag är denna indelning främst ett resultat av laga skiftena, vilka bilda ett slutled i de likartade former för fastighetsbildning, som inleddes med storskiftet och som karakteriserats av huvudsyftet att om möjligt inom ett enda formligt ägoskifte och med jämn blandning av bättre och sämre mark samla all den inrösningsjord, respektive avrösningsjord, som enligt viss delningsgrund tillkom delägare. Ett huvudsyfte, som var en fullt naturlig följd av reaktionen mot den ofantliga ägosplittring, som uppkommit genom tegskiftena. Detta huvudsyfte har emellertid kommit att så dominera, att ägoviiderna som sådana kommit att betraktas som det markerat väsentliga och de tekniska anläggningarna i varje fall såsom något mycket underordnat. Sålunda har den värderingsform, som lagenligt förekommit och på vars resultat delningsgrunden tillämpats, gällt de olika jordarna som fristående värdeobjekt. Och i regel har vid skiftes-tillfället förefintliga väg- och dikessystem m. m. bibehållits oförändrade — även där de uppenbart tillkommit mera slumpartat och väl behövt regleras. Och det »lapptäcke», som bildats av skifteslagens olika ägoslag jämte befintliga väg- och dikessystem m. m. har genom huvudsakligen särskilda skifteslinjer styckats upp i geometriskt mer och mindre regelbundna områden (ägoskiften), i första hand med tanke på att därinom skulle samlas respektive delägare tillkommande ägobelopp i inrösningsjord och avrösningsjord. På detta sätt har emellertid ofta nog icke kunnat undvikas, att de olika fastigheterna fått sina områden i åker, äng och skogsmark utformade och utplanterade på ett ur brukningsteknisk synpunkt särdeles olämpligt sätt. Och vad vägarna beträffar ha deras grundläggande uppgifter — att bereda en lämplig kommunikation mellan respektive ägoslag och brukningscentra (respektive utdrivningsorter), att bidraga till utformandet av lämpliga produktionsområden och att så långt möjligt tjäna som ägo gränser — icke kommit att beaktas. I stället för att få viss väggräns ha en del av ägoskiftena kanske icke alls berörts av befintliga vägar, utan anslutning har måst tillskapas, i andra fall har kanske en väg skurit av ett hörn i ena änden av ett skifte och i åter andra ha kanske flera vägar skurit varandra inom ett skifte. I de båda senare fallen har transportfrågan ansetts löst i och med att alltså »utfart» förefunnits. Sålunda ha vägarna närmast fått karaktären av »utfartsvägar» från ägoskiftena och för transportmöjligheterna inom dessa har alltså icke blivit sört även om därinom förekommit olika ägoslag i omväxlande ordning. Detta har alltså blivit en fråga, som fått lösas efter skiftet så gott sig göra låtit — varvid ej sällan terrängförhållandena berett stora svårigheter. Det hela har emellertid lett till särdeles olämpliga transportförhållanden och till ett påtagligt slöseri med vägar och väggkostnader. Det finns till och med här och där exempel på att vägar anlagts omedelbart intill varandra, på var sin sida om en skifteslinje.

Med det sätt på vilket sålunda de tekniska anläggningarna behandlats vid skifte har det mången gång blivit oundvikligt att tillgripa särslagstiftning (väglag, vattenlag) för att åstadkomma erforderliga kompletteringar. Men därvid har ofta ej kunnat undvikas, att redan förut mindre lyckligt utformade produktionsområden blivit ytterligare deformerade och några utjämnande åtgärder ha ej ifrågakommit i sammanhanget. Då vidare genom angivna procedurer utformade fastigheter undergått delningar, har ofta ej heller kunnat undvikas, att bruksförutsättningarna också därvid försämrats.

Uppenbart är, att ett dylikt skiftesystem i det hela måste anses innebära ett särdeles oekonomiskt utnyttjande av skifteslagens marker. De naturliga produktionsförutsättningarna tillvaratagas icke tillnärmelsevis och produktionskostnaderna bli väsentligt högre än de kunde vara. I de rena skogsbygderna ha förhållandena utvecklats sig i speciellt ogynnsam riktning. För tillgodoseende av rättvisesynpunkten ha ägoskiftena ofta fått en längd, som hundrafalt, ja ej sällan månghundrafalt överstigit bredden, och då denna i sin tur mången gång uppgått till endast några få meter har på detta sätt en egentlig skogsvård omöjliggjorts. Och även om utdrivningen tack vare meddelade servitut kunnat ske på förekommande basvägar, ligger det i öppen dag, att skiftenas form kommit att medföra orimligt dryga avverknings- och transportkostnader.

Om man betraktar den nuvarande fastighetsindelningen på landsbygden ur ekonomisk synvinkel, erhåller man alltså en till stora delar föga tilltalande bild, något varom envar lätt kan övertyga sig genom studium av våra nyare ekonomiska kartblad. Och av allt att döma måste en fortsatt jorddelning på de grundvalar, som sålunda skapats genom laga skiftena m. m., leda till alltmera försvårade driftsförhållanden.

Den enda effektiva hjälpen synes vara en omreglering i stort, även om det omedelbara behovet därav kan vara större och mindre i olika trakter. Här synas ock statsmakterna ha alldeles särskild anledning att ingripa och att även på ett effektivt sätt bidra ekonomiskt. Ty ytterst är det ju statsmakterna och icke jordägarna, som äro ansvariga för det nuvarande tillståndet. Och dessutom måste en omreglering bliva av stor social och nationalekonomisk betydelse.

Tidigare funnos praktiskt taget inga möjligheter att få till stånd en omreglering av laga skiftad mark, enär därtill fordrades enighet mellan skiftesdelägarna. Redan skiftesstadgekommittén (1911) räknade emellertid på sin tid med behov därav (jfr betänkandet sid. 110 och 111) och jorddelningslagen har ock öppnat större möjligheter därför. Dessutom har skapats möjlighet att genom fristående förrättningar sammanföra ur skogsvårdssynpunkt olämpliga skogsskiften till s. k. gemensamhetsskogar. Men lagen har i dessa hänseenden blivit ineffektiv. Under de tio år densamma varit i tillämpning, torde varken något omskifte eller någon fristående bildning av gemensamhetsskog ha förekommit, i varje fall icke något omskifte. Att gemensamhetsskog icke torde ha bildats får väl bland annat tillskrivas en allmän obenägenhet hos jordägarna för att trots allt avhända sig självständigheten i fastighets-

förvaltningen, men därtill kommer givetvis svårigheterna att uppnå enighet i frågan samt troligen icke minst fruktan för stora kostnader. Anledningen åter till att omskiften icke kommit till stånd torde främst vara att söka i erfarenheterna från tidigare skiften och från de skiften, som verkställt enligt gällande lag. De ha blivit för tidsödande och dyrbara och dessutom är ock känt, att i synnerhet de stora skiftena ej sällan givit anledning till allvarliga erinringar i rent sakliga avseenden.

Meningen hade ju varit, att jorddelningslagen skulle avhjälpa de tidigare bristerna. Atminstone vad snabbhet och billighet beträffar har nog resultatet snarare blivit det motsatta. De redan förut synnerligen tunga skiftesformerna ha blivit om möjligt ännu tyngre, varjämte rent formella och ekonomiskt tämligen irrelevanta betraktelsesätt ha fått göra sig alltför starkt gällande. Dessutom ha en hel del detaljföreskrifter av ekonomisk-teknisk innebörd blivit klavbindande och mången gång tvingat till åtgärder, som ur praktisk synpunkt varit direkt olämpliga. Härtill kommer ock, att de möjligheter till partiella regleringar — exempelvis i samband med vägomläggningar — jorddelningslagen skapat varit alltför omständliga.

Om alltså önskvärda regleringar skola kunna komma till stånd, torde det bli nödvändigt att i första hand revidera lagstiftningen och söka skapa ett regleringsförfarande, som dels är mera rationellt, dels är avsevärt mindre tidsödande och kostsam än det nuvarande såväl i formellt som i tekniskt hänseende.

Vad som framför allt gjort laga skiftet så pass tungt i sistnämnda avseende, är främst den värderingsform, som föreskrivits, samt de därmed sammanhängande kartläggnings-, redovisnings- och delningsförfarandena. Det tillskapas på kartan till ett större skifte ett otal ägofigurer, vilka sedan värderas var för sig och redovisas med markbeskrivning, gradtal, arealer och uppskattningsinnehåll upprepade gånger — i ägobeskrivning, hävdeförteckning och delningsbeskrivning — och alla kalkyler skola stämma inbördes. Ett verkligt jättearbete, som dessutom varken garanterar ändamålsenligt, ej heller rättvist resultat, enär någon konsekvent behandling av de tekniska anläggningarna icke lagenligt ifrågasättes och vid det tillämpade värderingsförfarandet en hel del betydelsefulla faktorer icke kunna komma med i räkningen, såsom exempelvis de blivande fastigheternas arealanvändning, de tekniska anläggningarnas reella verkningar samt underhåll och amortering av nämnda anläggningar o. s. v.

Belysande för tungroddheten i skiftesproceduren äro följande uppgifter, vilka lämnats av förrättningsmannen vid ett s. k. provskifte i Dalarna, vilket i tekniskt hänseende utförts enligt jorddelningslagens bestämmelser:

Skifteslaget omfattade 3,500 hektar, därav 700 hektar åker. Ägofigurernas antal uppgick till 44,000. De utlagda ägototternas antal var 400. Skiftesproceduren har krävt 6,800 arbetsdagar av examinerade arbetskrafter (lantmätare), d. v. s. nära 23 år för en person. Av denna tid har visserligen kommit icke mindre än 6.5 år på äganderättsutredningen, vilken i Dalarna som bekant erbjuder alldeles säregna förhållanden, men samtidigt är att märka, att ägo-

mätning, gradering, redovisning och ägodelning jämte beräkning av ersättningar mellan delägarna krävt 11.25 år och att handlingarna fordra ett utrymme av cirka två hyllmeter. Att det ligger något orimligt i detta är påtagligt.»

Det synes alltså föreligga grundad anledning att allvarligt ifrågasätta graderingens ersättande med reella värderingar. Överhuvudtaget synes allt böra göras för att skapa förfaranden, som ansluta sig till ekonomiska realiteter. Därmed skulle komma att ställas väsentligt mindre krav på kartunderlaget än i regel vid skifte enligt jorddelningslagen, varför man bör kunna utgå ifrån att någon ny terrest kartläggning icke vidare behöver ifrågakomma utan att laga skifteskartor och liknande — efter viss schematisering och eventuell komplettering — skola kunna användas, till dess en gång fotokartor bli tillgängliga. Ty sådan ägofördelning och värdering, varom här skulle bli fråga, skulle icke kräva den minutiösa redovisning, som för närvarande förekommer på skifteskartorna.

Aven om det otvivelaktigt kommer att bereda svårigheter och kräva åtskilligt arbete att nå fram till möjligast tillförlitliga och enkla form för själva värderingen, är det mycket som talar för att redan nu en fastighetsvärdering, verkställd av på hithörande ekonomiska områden verkligt sakkunniga, bör ge avsevärt rättvisare resultat än det, som vinnes genom graderingsförfarandet, kompletterat med skiftesläggningen.

Om alltså frågorna om kartunderlag och värdering löstes i angiven riktning, skulle också vid omregleringar bland annat huvudparten av de mest tidskrävande, kostsamma och otvivelaktigt också minst reellt grundade momenten i det nuvarande förfarandet försvinna och huvudvikten komma att läggas dels på en lämplig fastighetsbildning med därav föranledda regleringar av vägar m. m., dels på en reell ekonomisk rättvisa. Men förutsättningarna för att ett gott resultat verkligen skall vinnas är, att olika sakkunskap blir företrädd och sakkunskap, som verkligen är inarbetad på dessa problem, alltså i form av en permanent institution. I stället för att lantmätare, lantbruksingenjörer, jägmästare, agronomer, väggingenjörer o. s. v. arbeta helt vid sidan av varandra med detaljer, som röra fastigheterna — och ofta i orätt ordning — bör alltså samarbete i lämplig form etableras.

I den allmänna diskussionen rörande jordbrukets och skogsbrukets förhållanden har på sista tiden vid upprepade tillfällen berörts detaljfrågor rörande fastigheterna, bland annat i samband med frågan om beredskapsarbeten. Och särskilt brännande synes frågan om skogarnas kommunikationer just nu vara. I hela landets intresse är att hoppas, att man icke kommer att gå in för att söka lösa dessa frågor fristående — d. v. s. med bibehållande av nuvarande fastighetsindelning — utan i stället i deras reella organiska sammanhang.

Ju mer man söker intränga i förevarande för landet livsviktiga frågor, dess mer framträder nödvändigheten av att så långt möjligt förenkla den formella handläggningen och i stället lägga huvudvikten vid sådant, som för jordägarna är realiteter, och — sist men icke minst — att de tjänstemän, åt vilka handläggningen av dessa uppgifter blivit anförtrodd, bliva fast av-

lönade. Det nuvarande systemet, enligt vilket avlöning till stor del utgår efter taxa, är absurt. Sådant kvalificerat arbete, varom här är fråga, kan icke utan skada ersättas efter taxa.»

På en punkt synas Myrbecks undersökningar ha fört till ett resultat, som måste anses som uppseendeväckande och som oberoende av de reformkrav, vartill undersökningarna eljest giva anledning, synas böra föranleda överväganden från statsmakternas sida.

Under förarbetena till den nuvarande jorddelningslagen av den 18 juni 1926 gjordes med styrka gällande, att i vissa delar av landet laga skiftet medfört en synnerligen olämplig fastighetsindelning. Med kanske största klarhet uttalar sig i detta hänseende jordstyckningskommissionen i sitt betänkande av år 1920.

Kommissionen anger, att den undersökt ett stort antal skiftesakter vid ett flertal av lantmäterikontoren i landet. »Vid denna undersökning» säger kommissionen (sid. 215) »har beträffande en mångfald skiften konstaterats, att nya ägoregleringar äro starkt behöfliga. Detta gäller laga skiften såväl från äldre tid som av yngre datum. Man hade kunnat vänta, att på senare tid tillkomna skiften skulle visa sig någorlunda tillfredsställande. Många av de nyare skiftena visa emellertid en högst olämplig ägoanordning. Förevarande förhållande återfinnes över hela landet, likvisst i större eller mindre grad. I de nordligaste länen hava väl skiftena i allmänhet ett gynnsammare utseende, beroende på dels att parcelleringen av jorden därstädes ännu icke hunnit drivas i större utsträckning och dels att enklare förhållanden i jordbesittningen blivit rådande bland annat till följd av en före laga skiftena i senare tid verkställd avvittring, men även där äro dock många skiften av beskaffenhet att en förbättrad ägoanordning synes både önskvärd och möjlig att åstadkomma. Längre ned i Norrland, i synnerhet i älddalarna, möter man mera allmänt en sämre skiftesstruktur. I Medelpad exempelvis, där jordbesittningen icke från början såsom i de nordligare landskapen blivit reglerad genom avvittring annorledes än mera summariskt — ofta efter det laga skiftena redan skett — och där uppdelningen av enheternas ägovidd skett i dels de egentliga byägorna och dels de s. k. utgodsen, förete skifteskartorna väsentliga brister i fråga om ägoanordningen. I södra delarna av landet finnes vidkommande de trakter, inom vilka enskiftet blivit tillfredsställande genomfört, ringa anledning till anmärkning. Men berörda skiftesform har i sin riktiga fulländning kommit till användning endast i jämförelsevis ringa omfattning. I trakter, där ägogemenskapen blivit upplöst genom enskifte av sämre kvalitet, återkommer den otillfredsställande arronderingen av jordinnehaven, och detsamma är ej sällan händelsen, där laga skifte försiggått. Denna olämpliga ägoanordning framstår i nu åsyftade orter desto mera svårartad, som jordparcelleringen därstädes fått en mycket djupgående omfattning.»

I annat sammanhang (sid. 220) framhåller jordstyckningskommissionen, att en olämplig indelning av skogsmark förekommer i stor utsträckning.

»Gällande rätt medgiver» säger kommissionen »— — — ej annat än att, då skifte äger rum, marken skiftas mellan samtliga delägare, så att en var får särskild lott. Då skogsmarksområdena i allmänhet hava en sådan belägenhet, att marken på skilda punkter är i mycket olika grad åtkomlig, har, för ernående av likställighet härutinnan, varje delägare måst tilläggas andel i såväl den närliggande som i den mera avlägset belägna marken. Såsom följd härav hava skogsmarksskiftena erhållit form av långa smala tegar. På vissa orter påträffas skogsskiften, som kunna vara ända till två mil långa, under det bredden kan gå ned till endast tjugu meter. Det torde vara uppenbart, att en sådan indelning icke medgiver en i någon mån tillfredsställande skogsvård. Då företeelsen är vanlig överallt, låt vara i större eller mindre grad, lär det givetvis få anses vara hög tid, att ändring härvidlag sker.»

För att råda bot på de förhållanden, som angivits i de två nu citerade yttrandena, och som kommissionen styrkte med ett synnerligen belysande kartmaterial, intogos i 1926 års jorddelningslag regler i två hänseenden. Dels hävdades den äldre rättens grundsats, att laga skiftad mark finge omskiftas endast efter samtycke av samtliga delägare i marken, och i stället tilläts omskifte, om på visst sätt kvalificerad opinion gjorde sig gällande bland delägarna (1 kap. 11 § jorddelningslagen). Dels skapades möjlighet att förena flera jordinnehavares andelar i skog inom skifteslaget till s. k. gemensamhetsskog (10 kap. 5—6 §§, 19 kap. 12 § fjärde stycket, 20 kap. 4 § jorddelningslagen). Av dessa bestämmelser tilldrog sig särskilt regeln om hävande av laga skiftes orubblighet mycket stor uppmärksamhet. Denna regel blev under förarbetena till jorddelningslagen särskilt diskuterad och hur långt man skulle gå i fråga om möjlighet att få omskifte av laga skiftad jord var en politiskt central fråga vid lagens tillkomst (vi hänvisa härutinnan till den sammanställning av olika meningar, som förekommer i N. J. A. II, 1926, sid. 314—329, samt till riksdagstrycket).

Då nu, enligt vad Myrbeck angivit, reglerna för omskifte av jord blivit döda bokstäver i vår lagbok, och vi alltså fortfarande ha kvar den ålderdomliga och oekonomiska jordfördelning, vilken man 1926 önskade skapa möjligheter att få bort, har jorddelningslagen förfelat viktiga delar av sitt ändamål. Att de stränga villkor för omskifte, som stipulerades, bidragit härtill är självklart. Dåvarande justitieministern, statsrådet Nothin, uttalade ock 1926 i första kammaren, att om, såsom han förmodade, villkoren för omskifte vore för stränga, frågan finge efter några år tagas upp till förnyat övervägande. Tidpunkten härför synes nu vara inne.

Mycket tyder emellertid på att den viktigaste orsaken till lagens ineffektivitet i berörda avseenden ligger uti att laga skifte överhuvud är en otymplig och ekonomiskt verklighetsfrämmande procedur. Där så är möjligt söka jordägare och förrättningsmän i stället skapa förutsättningar för tillämpning av det smidigare och billigare avstyckningsinstitutet. Vid fråga om omskifte låter sig detta emellertid i regel icke göra, och då får det alltså hellre bli vid det gamla. Ett bevis för gällande lags osmidighet har man bland annat i det faktum, att, då sämjedelad jord skall lagligen delas, detta måste ske enligt

samma omständliga former som eljest vid skifte, även om man från början är inställd på att indelningen skall bibehållas och resultatet alltså blir identiskt lika med sämjeinnehavet. Överhuvud är uppenbart, att i jorddelningshänseende kräves en lagstiftning, som på ett målmedvetet sätt tillvaratager tekniska och ekonomiska synpunkter och som i övrigt effektivt tillgodoser sådana behov av regleringar av olika slag, som kunna föränledas av successivt ändrade förhållanden. Och att därvid är särskilt påkallat att söka befordra icke endast ändamålsenlighet och rättssäkerhet utan även en avsevärt större snabbhet och billighet än tidigare synes ävenledes ligga i öppen dag.

Oberoende av frågan om en revision av gällande lagstiftning i en eller annan detalj och alltså oberoende av t. ex. den fråga om revision av reglerna för fastställande av avstyckningar, om vilken vid denna riksdag av under-tecknad Holmbäck väckts motion, synes oss alltså föreligga starka skäl för att nu en genomgripande revision av jorddelningslagstiftningen för landsbygden kommer till stånd.

I åtskilliga av lantmäteristyrelsen gjorda uttalanden och i en hel del av de synnerligen värdefulla utredningar i jorddelningsmål, som styrelsen verkställt, ha framkommit synpunkter, som synas oss lämna ett starkt stöd för den slutsats, vartill vi kommit. Även torde böra påpekas, att en dylik revision skulle kunna resultera i en verklig sammanarbetning av jorddelningslagstiftningen och de allmänna civilrättsliga reglerna om överlåtelse av fast egendom och om lagfart. Att en sådan sammanarbetning icke någonsin ägt rum är orsaken till en betydande osäkerhet i den svenska rätten, vilken osäkerhet senast tagit sig uttryck i den skiftande rättspraxis rörande köp av andelar i samfälligheter, som år 1937 var föremål för riksdagens uppmärksamhet i samband med motion nr 357 i andra kammaren och det därav föranledda utlåtandet nr 62 från första lagutskottet.

Med stöd av vad nu anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära en allmän revision av jorddelningslagstiftningen i fråga om landsbygden och framläggande för riksdagen av de förslag, till vilka denna revision kan giva anledning.

Stockholm den 23 januari 1938.

Ake Holmbäck.

Ola Jeppsson.
